

losti, da bi bila imenovana, kakor ji je ime, ampak opisovaje jo ravnatelj imenuje: „3. Auflage der in der slovenischen Sprache verfassten Grammatik der slovenischen Sprache.“ Kako kratka je ta circumscriptia! Veliko resignacijo moramo tedaj po vsem imenovati to, da tudi slovenski celovški časniki o taki mrvici slovenščine o celovških šolah ne črhnejo besedice; gotovo ni upati ondi nobenega zboljšeka. Lahko si iz tega tudi mislimo stan čitavnice celovške. Žalostna majka Slava! — Učencev je imela gimnazija celovška 386, realka 221. Hvalevredna naprava na realki je družba v podporo ubozih učencev, v katero se zapisati more vsak radodaren domoljub, ki plača naenkrat 25 fl., ali pa vsako leto saj 2 fl., pa tudi vsak učenec realkin, kateri v podporo svojih ubozih sošolcev more vsaki mesec saj 10 kr. strpeti.

Slovniške stvari.

0 slovníku slovensko-nemškem.

Iz Štirskega. V.

Kranjskemu deželnemu odboru gré hvala, da je zbudil iz mrtvila slovensko-nemški slovar; odrinjene so tvarne ovire; treba tedaj, marljive roke položiti na to preimenitno delo.

Po smislu oporoške pokojnega knezovladika Wolf-a je izvršitev slovnika izročena sedanjemu gospodu knezu in vladiku ljubljanskemu, kateri so že poklicali odbor, da dožene prevažno in težko nalogo. Imenovani odbor že nabira tvarino; Zalokarjev rokopis je kupljen za dober denar; Cafov Oroslov je odposlal 8. vel. srpana svojo ogromno in dragoceno zbirko ustanovljenemu odboru; dr. Miklošič je tudi prepustil svoj obširni rokopis v četririh velikih zvezkih za porabo. Vrh tega naj se poprosijo vsi narodnjaci, ako bi imeli kaj gradiva, da ga dotičnemu odboru pošljejo. Mnoge starinske knjige naj se porabijo, kolikor moč in vsi dosle na svetlo dani slovarji bi se imeli na tanko pretresti, predno se vza-mejo v porabo, da se ne bodo več stari pogreški prepisavali. Na prekmursko, primorsko in rezijansko blago se ne sme pozabiti; tudi hrvatski gradjanski govor, kakor se je pisal do leta 1835, bi menda koristno bilo povzeti, ker županije varaždinska, križevska in zagrebška z Medjumurjem vred spadajo v področje slovenskega jezika in naše štirsko ljudstvo bliže hrvatske meje je popred imelo skoro same te knjige: hišnico, žitek svetnikov itd. Slovar mora segati do najstarejše dōbe našega slovstva in končati z najnovejšim tiskopisom, kar tudi nahajaš v slovarjih družih jezikov: v ruskem; mi tedaj početi imamo z brizinskimi odlomki, supralskimi itd.; pa vsaka starinska sedaj nena-vadna beseda se poznamljaj z nekim znamenjičem; prvotna korenika naj se nikdar ne pogreša, h čemur je treba obilne mere prave jezikoslovne omike. Soimenke naj se pristavljajo, dvomljivke ali sumljivke po novinah naznanjajo in prerešetajo; šč se na pravem mestu vselej piši: lenišče, v predgovoru pa omeni, da se šč v nekih krajih kakor š izgovarja; r ostani samoglasnik kakor svetinja in lastnina narodova, česar mu narodov pisavec ne sme vzeti; v in u se nikoli ne pomešajta.

Slovenski slovár bodi dika slovenskemu slovstvu in narodu, slavno spričevalo jezikoslovne omike naše dōbe, skladišče vse draginje in blaga našega lepega jezika: Neka znadu svieta puci, i slovenskog' roda vnuci, da nam znan je Slave glas!

Toliko težavno delo se tedaj naslanja na odborova ramena; presneto trdnim jim treba biti; slovar skladati ni igrača, drugo je molitvenice ali propovedi pisati, zopet drugo zaklad vsega naroda znanstveno urediti;

od slovarjevega odbora se zahteva, da ima može, kateri stojé na višini jezikoslovnih ved sedanje dōbe; a ne samo omike jezikoslovne, temuč tudi znanstvene omike sploh, da ne znajo samo besed, a znajo tudi stvari, kaj pomenijo. Pisatelj slovnika mora biti mož, izveden na vse strani. Jaz dakle mislim, brez Miklošičevega in Cafovega pisaka slovar ne bi bil dostojen omiki sedanjega razvitega jezikoslovstva.

S tem delom se mora venec oviti naši denešnji slovstveni uglajenosti, ker stotine let bodo sodile, kakošne strice je imela naša knjiga. Sveto pismo, na Wolfove potroške na svetlo dano, v oblikah ovaja krvavo malo prave vednosti slovenskega jezika. Beré to delo se človeku zdi, kakor bi se gol valjal po kopri-vah; proti prekmurskemu je kakor noč in dan. Kvar za tolike potroške! Ne bi menda napačno bilo, ako bi ustanovljeni odbor naznanil črtež, po katerem kani delati; vsej več oči več vidi.

Materni jezik.

Ko sem zazrla beli dan,
Je angelj meni bil poslan,
Smehljal se je njegov obraz,
Prijazen bil je vsaki čas;
In stiskal mene na srcé,
Prepeval viže presladké
In jezik svoj me je učil
Preljubi angelj lep in mil. —
Al kmal obledel je obraz,
In angelj moj je šel nazaj —
Na večni dom, v presvitli raj.
Le jezik, ki ga je učil
Me nekda angelj, lep in mil,
Je sporočilo prejšnjih dní,
In v njem se angelj mi glasi,
Zató ga ljubim in častim,
Ga ko svetinjo zdaj slavim,
In k sreči čujem ga povsod,
Kjer le živí slovenski rod.

Aforizmi.

Zmaga pomaga do slave,
K zmagi pripelje le boj;
Nikdar ne boste zmagali
Ako vam ljub je pokoj.

Volja je mati, ki djanje rodi,
Vest ako čuvajka pri zibki bedí.

Kar raste prenizko, obdajajo sence,
Avrora pa ljubi visoko drevó;
Toraj bi vriskalo slabo grmovje,
Ko bi nagnilo se drévo lepó.

V Beli 19. avgusta 1865.

Luíza Pesjakova.

Zgodovinske stvari.

Hieronim, čegav je?

Da se s kratka pové, prav govori P. Ladislav Hrovat v sporočilu novomeške gimnazije tega leta, da sv. Hieronima, cerkvenega očeta, Slovenci smemo za svojega šteti, če ne po rodu, ker po vsem se kaže Latinec ali saj polatinčen Grk, pa saj po rojstnem kraju ali po stanovanjski in po znanji naših nekdanjih prednikov in po znanji njihovega jezika. Ne vém pa vendar, zakaj znameniti slovenski pisatelj tako trdo odpoveduje Hrva-

tom vse udeleževanje o imetji slovečega cerkvenega učenika. Ne po narodu, temuč po zemlji in znanji jezika je sv. Hieronim naš; ravno tako si ga svojiti zamorejo Hrvatje.

Za rojstni kraj nočem prijemati tako trdo; eni hočejo Stridovo v Medjimurji, v nekdanji Panonii, eni Zdrenjo v Istrii, eni Stržan na meji med turško Hrvatio, Bosno in Hercegovino, kdaj Sidrona v Dalmaciji, ker imé Stridon, ki ga sv. Hieronim naznauje za svojo domačijo, se utegne na vsacega teh treh krajev primerjati. Vendar moram toliko reči, da splošno mnenje in lastne besede sv. Hieronima kažejo ne na Istrijo, ne na Panonijo, ampak na Dalmacijo. Če po eni strani sv. Hieronim ob Akvileji govori kakor o svoji bližini, se mora pomniti, da o njegovih dneh kakor sploh v rimskem času daljava ni toliko razločka delala; sv. Hieronim sam se nam kaže zdaj v Akvileji, zdaj v Rimu, zdaj celó v Betlehemu, in Akvileja je bila v zahodu prvo mesto za Rimom, da je tudi njega lahko tje kaj vodilo. Po drugi strani pa ravno tisti možje, s katerimi je bil sv. Hieronim prijatelj v Akvileji, pozneje hodijo po Dalmaciji in po dalmatinskih otokih; so tedaj tudi lahko blizu Hieronimovi domovini in njegovim sorodnikom, čeravno bi se stridonsko mesto šteló k Dalmaciji. Na priliko: Nepocijan želi obiskati če ne egiptovskih samostanov in mezopotamskih miniških krdel, pa saj samote dalmatinskih otokov; Bonos kot ribji zarod stanuje na otoku flatiškega, to je, reškega in kvarnerskega zaliva, in Julijan, kateri je bil ravno Hieronimovi sestri duhovni vodnik, je zidal samostane al ohranjeval veliko število svetih duš na dalmatinskih otokih. (*Epistolae s. Hieronymi ad Heliodorum, ad Rufinum, ad Julianum.*)

Če bi stridonsko mesto imelo biti sedanja Zdrenja, je tista v sredi istrijske zemlje med Buzetom in Opatom; in če bi bilo Stridovo v Medjimurji, je tisto v sredi nekdanje gornje Panonije blizu Čakovca. Sv. Hieronim je gotovo znal mejnike nekdanjih dežel, in bi bil po takem postavil Stridon naravnost v Istrijo ali pa v Panonijo, ne pa na mejo med Panonsko in Dalmatinsko. Mejniki med Istrijo in Dalmacijo je bil kdaj Snežnik (Mons Albius) med Ložem in Bistrico na Notranjskem, in pa reka Raša (Arsia fluvius) blizu Labina v sedanji Istri; Snežnik je znamoval tudi istrijsko in dalmatinsko mejo proti Panonii. Daljša meja med gornjo Panonijo in Dalmacijo pa so bili hribje, ki se stegujejo proti bebiškim goram; bebiške gore pa so bile pri meji med gornjo in doljno Panonijo, in so ravno tiste, ki se zdaj zovejo dinariške planine. (*Primeri: Ptolemaei Geographia lib. 2. cap. 14.*) Po takem je Stridon, če je stal na meji med Panonijo in Dalmacijo, po vsaki strani stal na sedanji hrvaški zemlji, če se tista zemlje v širjem pomenu, kolikor obsega hrvaški ali ilirski narod, in Hrvatom se ne more zavidati, če tisto mesto sebi lastijo po tem, ne pa po narodnem oziru. Drugač si tudi Dalmatinci sv. Hieronima ne morejo svojiti, če se gleda zgolj na narod; zakaj nekdanji Dalmatinci so bili traško-ilirskega rodú.

Kar stridonskemu mestu ne dá veljati za Istrijsko, je to, da sv. Hieronim, kjer govori o razdjanju dežel in razrušenju mest v svojih dneh, ne imenuje nikjer Istrije, ampak le Panonijo in Dalmacijo, in kar je od črnega morja do juliških planin, ki so mejile Istrijo. Če pa on svoj rojstni kraj posebej imenuje mimo Ilirije in Tracije, to ne dela nasprotja; zakaj Ilirija tukaj v širjem pomenu obsega več kot samo Dalmacijo, tudi Panonijo, Norik, in lahko še Mezijo.

Vendar sv. Hieronim, bodi si rojen bolj ali manj blizu Akvileji, Slovencem in sploh Jugoslovanom je domač svetnik in učenik. Je bližava njegovega rojst-

nega kraja, bližava njegovega dolzega prebivališča, je znanje nekdanjega slovenskega jezika, ki nam njega domačega dela. On je bil pa tudi še globokeje v slovenski zemlji v prijaznih zvezah; dva njegova lista, eden do pobožnih devic emonskih, eden do Antona mniha v Emoni, to je v sedanji Ljubljani, govorita o mnogih službah, ki jim jih je skazal, in o mnogih pismih, ki jih je poslal na tisto stran. (*Epistolae s. Hieronymi ad Virgines Aemonenses, ad Antonium monachum Aemonae.*) Pri besedah teh listov se skoraj ne dá drugač misliti, razun da je sloveči učenik tudi sam večkrat ali delj časa v Emoni bival, če je pobožnim osebam res tolikrat kako službo storil (*toties vobis officium tributum*). Hicinger.

Ozir po svetu.

O naselitvi v Srbii.

Ljube „Novice!“ Na prošnjo Vašo od 26. julija letošnjega leta Vam odgovorim, da je 10. februarja 1865. leta opraviljstvo srbsko za naseljevanje tujcev v Srbijo nove zakone izdalo, ktere Vam dragovoljno od besede do besede v slovenščino prestavim. Evo jih!

§. 1. Tujci (stranci) zemljedelci, ki bi hteli v Srbii naseliti se, morajo najprej stopiti v srbsko sožiteljstvo (podanjestvo), zatega voljo naj se obrnejo do ministra notranjih oprav.

§. 2. Stranci, zemljedelci, kadar dobijo od ministra „uverenje“, da so ko naselnici sprejeti v srbsko sožiteljstvo, ako niso tako premožni, da bi si mogli sami potrebno zemljo in druge potrebe preskrbeti, se morejo zavoljo tega obrniti do ministra financije, kateri jih bo napotil v dotične občine, kjer se jim bo potrebna zemlja preskrbela.

§. 3. Za strance (tujce), ako bi želeli v večem broji od 10 do 50 rodovin na enkrat zavoljo naseljenja v Srbijo priti, kadar izpolnijo, kar §. 1. ukazuje, se bo minister finančni potrudil, da naselnici po njihovem čislú in okolnosti kraja, ali za se odvojeno občino naredijo, ali se na potrebnem prostoru pri kaki občini naselijo. V prvem slučaju odredil se jim bo potrebni prostor zemlje za njih občino, ne samo za poljedelstvo, temuč tudi hosta in pašniki za živino. V drugem slučaju, to je, ako se naselnici pridružijo kaki drugi občini, postanejo sovživavci občinskih pravic in blagodanj.

§. 4. Koliko rodovin, državne pomoči potrebujočih, se more eno leto v Srbijo naseliti, zavisí od zneska, ki zato vsako leto iz državne kase odloči.

§. 5. Kadar se naselnici namestijo in se jim dodeli srbsko državljanstvo, so dolžni položiti zakletvo (prisego) na srbsko sožiteljstvo (podanjestvo) po obstoječih postavah.

§. 6. Po številu oseb, ki jih ima rodovina, in po večí ali manji njihovi siromašnosti dobijo rodovine državne pomoči. Kadar se primeri, da kaka rodovina celó nič nima, je vse, kar tû dobiti more, to-le: a) Tri orale čiste zemlje za poljedelstvo in ravno toliko neobdelane zemlje in hoste za pašnike. Ako je kuča (hiša) zadružna (to je, da je po več rodovin iz oženjenih glav v enem plemenu), dodá se še na vsako oženjeno glavo tretjina prostora gori naznanjene zemlje. b) Eno gotovo kočó (hišo), ki ima najmanj eno sobo in kuhinjo, o državnem trošku zgrajena s prostorom okoli kuče 500 štirjaških sežnjev. c) Dva vola, en voz, dvoje kóz ali dvoje ovác in eno presico. d) Eno sekiro, dve motiki, dva krampa in eno koso. e) Po 120 grošev, to je, 10 goldinarjev na leto. f) Od časa naselitve do časa, dokler se naselnici sami iz svojega pridelka živeti